

Door Dr. John W.M. Jagt

Saaie mosselen, of toch juist niet?

Vraag een willekeurig iemand op straat om een aantal weekdieren te noemen en je kunt er donder op zeggen dat mosselen voorbij komen...

Of je ze nu wel of niet lust; iedereen heeft een beeld bij mosselen. Het zijn donkerblauwe tot zwarte schelpen, met een lichtpaarse/blauwe, parelmoerachtige binnenkant. Het bindweefsel dat de schelphelften bij elkaar houdt, stelt niet veel voor. Dat is het wel zo'n beetje – al met al, vrij saaie schelpen, dus.

Dat geldt echter allerminst voor fossiele mosselen uit de kalkstenen in zuidelijk Limburg en aangrenzend gebied. Soms worden ze verkiezeld gevonden, als losse kleppen of als doublet, en slechts zelden zijn ze glad en zonder versiering.

Als je er écht op gaat letten, komen binnen 'het concept mossel' vele variaties voor en is de een nog fraaier dan de ander. Ze verdienen echt beter, hoewel de meeste fossielenverzamelaars er toch nog vaak een grote boog omheen maken.

Hier een paar willekeurige voorbeelden; ik had er nog vele meer kunnen noemen. Google maar eens op de volgende namen: *Septifer*, *Inoperna* of *Crenella*. Door de bank genomen zijn het schelpen van gering formaat, maar er zijn uitschieters tot bijna 80 mm in lengte. Heel kleine soorten, dunschalig en daarom breekbaar, zijn soms in meerdere exemplaren, als dakpannen op en in elkaar liggend, te vinden in kleine graafgangen of holtes in verharde kalksteenbanken.

Bijna alle mosselen zijn uiterlijk, in schelpontrek bedoel ik dan, zo goed als gelijk. Het zijn de groeilijnen, groeistops (dikkere lijnen) en versiering die het verschil maken. Het exemplaar in foto 1 heeft veel vanuit de top naar de rand uitwaaiende ribjes die, waar ze de groeilijnen kruisen, kleine korrels (granulen) vormen, als een tere parelketting.

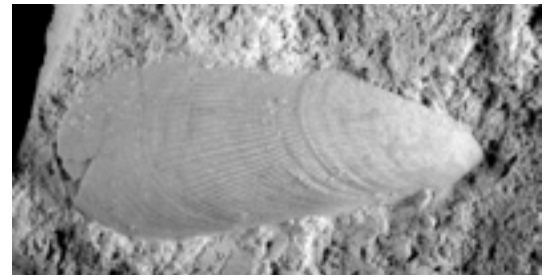
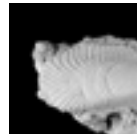

Foto 1. *Brachidontes* sp. (collecties NHMM JJ 14965) (foto: Wilfried Miseur). Ware grootte: 32 mm.

Foto 2. *Brachidontes* sp. (collectie W. van Rijsselt) (foto: John W. Stroucken). Maatbalk in millimeters

Van dat type lijken meerdere soorten voor te komen die van elkaar verschillen door details van de schelpversiering. De schelp in foto 2 heeft heel opvallende groeistops, op min of meer regelmatige afstanden van elkaar.

Een heel ander type heeft V-vormige (chevron) ribben, met de basis van de V naar de top van de schelp gericht (foto 3). Ook van dit type komen meerdere soorten voor (foto 4). Het is echter eveneens mogelijk dat deze twee exemplaren tot dezelfde soort behoren maar een andere groeifase voorstellen: juveniel, halfwas en volwassen. Om dat te kunnen bepalen is meer materiaal nodig.

Uit veldwerk van de laatste twintig jaar is duidelijk geworden dat er nooit mosselbanken waren tijdens het Laat-Krijt in de omgeving van Maastricht; dit in tegenstelling tot oesterbanken. Wel was *Septifer* heel algemeen op sommige laagvlakken in de Kalksteen van Meerssen (IVf-5 en -6), zoals is gebleken in de voormalige ENCI groeve. Opvallend is ook dat de fossiele mossels die we in het veld hebben gezien, of hebben verzameld, maar heel af toe (herstelde) sporen van predatie hebben. Dat is opmerkelijk, want als vastzittend schaaldier had een mossel natuurlijk weinig verweer tegen aanvallers. Dat geldt ook voor oesters, maar die vertonen wel heel regelmatig gerepareerde breuken in de schaal. Kortom: er zijn nog genoeg vragen rondom het thema 'Krijtmosselen'.

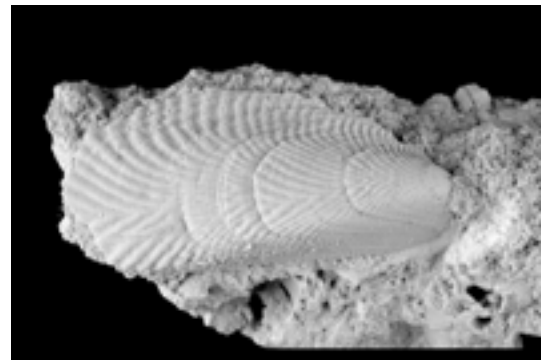

Foto 3. *Lecompteus* sp. (collecties NHMM JJ 11526) (foto: Wilfried Miseur). Ware grootte 30 mm

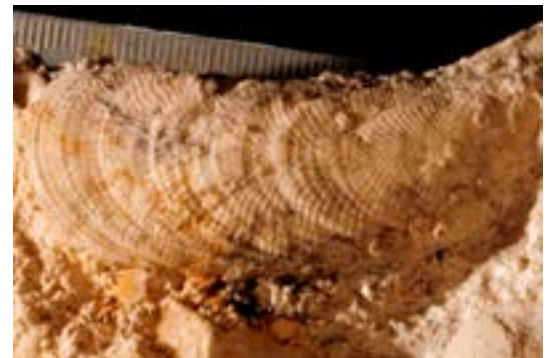

Foto 4. *Lecompteus* aff. *radiatulus* (collectie W. van Rijsselt) (foto: John W. Stroucken). Maatbalk in millimeters

Leesvoer

Holzapfel, E., 1889. Die Mollusken der Aachener Kreide. II. Lamellibranchiata. *Palaeontographica*, **35**, 139-268.

Jagt, J.W.M., Van Rijsselt, E. & Van Rijsselt, W., 2014. Opmerkelijke Luiks-Limburgse Krijtfossielen. Deel 21. Stokoude mosselen. *Natuurhistorisch Maandblad*, **103**(7), 190-193.

Van de Poel, L., 1959. Faune malacologique du Hervien. Troisième note (première partie). *Bulletin de l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique*, **35**(15), 1-28.

Vogel, F., 1895. Beiträge zur Kenntniss der Holländischen Kreide. I. Lamellibranchiaten aus der Oberen Mucronatenkreide von Holländisch Limburg. II. Die Fossilien des Neocomsandsteins von Losser und Gildehaus. *Sammlungen des Geologischen Reichsmuseums in Leiden, neue Folge*, **2**, 1-64.